

tom, bides Hestene“), „skjönt Hunden har fire Ben, løber den ikke ad fire Veje“ („ingen kan tjene to Herrer paa en Gang“). Ogsaa paa den negerengelske Digtning findes Prøver i Bogen.

Med hvert af de tre Afsnit, der behandle de indfødte, følger en Række Dobbeltgrupper af Billeder, hver Gruppe med en foran den anbragt Tavle, der giver Racegranskeren de Oplysninger, han ønsker. Saa vidt det er muligt at kontrollere de givne Talstrørelser ved Sammenligning med Afbildningerne, maa man sige, at ingen Fejl er indløbet, og den næsten smaalige Ængsteligthed, hvormed Prinsen i afvigte Sommer foretog sine Jagttagelser paa flere hundrede Lapper, borger tilstrækkelig for, at de i Tavlen indeholdte Opgivelser ere ganske nøjagtige, da det her drejer sig om forholdsvis faa.

Det kan naturligvis være, at der er Fejl i det omtalte Værk; men ét er sikkert, nemlig at Prinsen har anvendt de paalideligste og fremfor alt originale Kilder, intet er optaget paa løs Angivelse, der er overalt gaaet lige løs paa Sagerne, Spørgsmaalene ere skarpt stillede, logisk gjennemtænkte og nøjagtig besvarede, saa vidt mulig tillige løste. Resultaterne ere ikke uomstødelige, thi Videnskaben faar aldrig sagt sit sidste Ord; men alt

er medtaget, hvorfor paalidelig Efterretning og Borgen haves. I en lille Artikel i det nederlandske geografiske Tidsskrift siger Dr. *ten Kate* for kort siden: „Man kan paastaa, at efter Prins Roland Bonapartes Rejse, er Racespørgsmaalet om Lapperne foreløbig løst“, og det samme kan siges om Surinams indfødte.

Hermed slutter jeg dette Referat af Bogen. I Aar er der desuden fra Forfatterens Haand kommet en mindre Bog, der omhandler „Nederlændernes sidste Rejser i Ny-Guinea“ og giver en overskuelig og klar Fremstilling af de Opdagelser og Kolonisationer, som hollandske Geografer og Søfaretere har gjort i dette næsten ukjendte og ikke berejste store avstralske Øland i Løbet af de sidste ti Aar. Endnu skal Opmærksomheden kun henledes paa, at der i en ikke altfor fjærr Fremtid fra Prinsens Haand kan ventes to Værker, hvoraf i hvert Fald det ene vil faa endnu større Omfang end det her omtalte, nemlig et Arbejde over de vilde Folkeslag i den indiske Øflok, der hører under Holland, og som han har haft Lejlighed til at studere, da Folk derfra sammen med Surinamfolk opholdt sig paa Udstillingen i Amsterdam, og saa Bogen om Lappland, der vel nok bliver Forfatterens Hovedværk.

Et Besøg ved en islandsk Fjord,

til Dels efter et Foredrag
af **A. Feddersen**, Adjunkt.

Ved de islandske Bjærgformationer er det først og fremmest Basaltklippernes bastionlignende Grupper med de imellem de enkelte Bastioner udskaarne Dalfører, eller, naar der paa en Strækning ingen Dale findes, de voldlignende Skraaninger imod Havet, som møde Øjet. Skraaningerne hælde saa stærkt, at Vinkelen tit omtrent er 45°, og der mangler jævnlig saa godt som enhver Forstrand. Hist og her har dog Skraaningerne en eller flere Aftrapninger, og det kan endog hælde, at disse ere saa store, at der paa dem bliver Plads til Myrer og græsdekede Flader. Ellers taber Græsvæksten sig ret snart op efter og afløses af forskellige, noget spredt voxende Planter, som til sidst ogsaa høre op og vige for den blottede Klippe eller for Hobe af dennes Brudstykker. Et og andet Sted er der sket større Nedraslinger, og man ser da en pyramideformet Dyrge af Brokker, som ere nedstyrtede, maaske under Tøbruddet om Foraaret

eller under stærke Vandskyl fra Overfladen af Bjærgene, der i det hele synes at være jævn, hvorfor den da ogsaa ud imod Fjorden afsluttes i en lige og skarp Rand.

Naar Fjældmassen paa flere Steder er kløvet ved næsten parallelle Dalfurer, fremkomme de omtalte Bastioner, som altsaa for saa vidt kunne sammenlignes med afskaarne Kegler. Og dersom Nedraslingen fortsættes længe nok, eller naar Dalfurerne staa hinanden meget nær, fremkomme fuldstændige Kegler eller Pyramider. Nedraslingen fylder enten op i Dalen eller paa det neder for Dalfuren liggende Land, og der kan da forekomme Nedfaldsdynger af temmelig betydelig Størrelse. Ser man endelig op efter Dalen, vil man finde, at der fra denne atter udgaar Tværdale, fremkomme paa lignende Maade, og det er derfor ingenlunde sjældent at træffe Rækker af helt isoleret staaende fuldkomne eller afskaarne Kegler. Det hele bidrager til at frembringe et meget afbrudt Terræn.

Ved *Øfjords* Østkyst hæver der sig over Formationer af den oven for beskrevne Slags endda en mægtig, sneklædt Fjældmasse, Kaldbakke, som skal være 3700 Fod høj. Hele Østsiden af *Øfjordens* Munding kaldes Låtrastrand, hvad der betyder Sælstranden, fordi den er Tilflugtsted for den 4—5 Alen lange „Utsel“, der vistnok er det samme Dyr som vor Graasæl (*Halichoerus grypus*, O. Fabr.). Her er gode Fiskepladser for Sælerne; thi Indløbet til *Øfjord* er meget rigt paa Torsk, Flynder, Stenbit (*Anarhichas*) o. s. v. Imod Vest har man *Øen Hrisly*, og, saa snart man har klaret den, ser man en hel Flaade af Fisker- og Handelsfartøjer for Anker. Den ligger tæt samlet ud for *Øens* Sydende, og den bestaar mest af norske Sildefiskere og Sildesaltere, som vente paa den fede Silds Komme.

Silden har endnu ikke begyndt at komme frem fra Dybet eller ind fra Havet; Notebaadene ligge imidlertid færdige og vente paa at komme i Brug. Den store Not ligger skudt sammen for ude, og hver Eftermiddag ror Notebasen, Lederen af Notefisket, ud for at spejde efter Sildestimerne. I et Nu kunne de komme, og det gjælder da om at være ved Haanden, faa Noten lagt i Vandet og faa den spændt uden om Stimen og trukket saaledes til Land med dens to Arme, at Fisken er stængt, som det hedder, d. v. s. den er ved Notens Maskevæg hindret i at undvige. Fisken kan da efterhaanden med mindre Redskab, saa som med Briler eller Smaavaad, ligesom øses op fra Noten. Tusinder af Tønder Sild stænges paa denne Maade, naar Fisket slaar til.

Det var denne Sildeflaade, som desværre led saa meget ved et hastigt opkommende Uvejr d. 11te September 1884. En Storm fra Sønden, der fra Landets Indre strøg ud over Fjorden, bragte Død og Ødelæggelse med sig. Fartøjerne laa nær under Land, fortøjede og i Tryghed. Men det blev deres Ulykke, at de laa saa nær hverandre; thi da Uvejret kom, kunde de ikke klare sig fri for hverandre, Stænger og Rær knækkede som Sytraade og slyngedes ned paa Dækkene eller gennem Bunden af Baadene, Ankerkættinger sprang, og mange af Fartøjerne bleve Vrag i et Øjeblik. Kun et Par Stykker, som laa yderlig, fik Sejl sat til og bjærgede sig ud efter i Fjorden.

Saadanne pludselige Uvejr kunne i Island komme op, før man aner det, og det er netop det særegne for de islandske Vejrforhold. Den skønneste Dag kan afbrydes af Sne- og Hagelbyger, og paa den anden Side kan mildt og sollyst Vejrlig i et Nu afløse lange Regndage.

Dette skiftende i Skylaget har stor Indvirkning paa Landskabet. De snævre, trange Dale blive dobbelt mørke og uhyggelige, og den sparsomme Plantevæxt ser endnu

tarveligere ud, naar der er Graavejr oppe. Sollyset skaffer Brud paa de temmelig ensartede Klipper. De forskjelligt-farvede Planter give ny Karakter i Billedet; Smaakrattet ligesom voxer i Landskabet, Tunene springe frem og Mosrabatterne paa Fjældsiderne, hvor der risler Vand ned, danne friske, lysegrønne eller gulagtige Pletter imellem Dyngerne af de fraspregnede Basaltskjærver. Mangen en Gang har man Lejlighed til at se Landskabet forskjelligt belyst derved, at Forgrunden ligger i Mørke, medens Sol og Varme bringer Baggrunden til at straaale lyst og dragende. Eller ogsaa ser man Bygerne rykke frem ned ad Dalene eller Taager, lig Jyllands Havgus, snige sig ind over Hoveddalen fra Sidedalene og efterhaanden hylle alt ind i tæt Dunst.

Vi komme længere frem paa Fjorden og faa Udsigt til det flade Forland omkring *Fnjoskå's* Udløb, oven for hvilket ligger Gaarden og Kirken *Laufós* og videre frem *Vadlaheden*. Den ene Gaard viser sig her ved Siden af den anden, alle typiske med Gavlrækken og den voldliggende Indhegning nær Bygningerne. Ingen af dem ligger ved Stranden, men oppe paa Lien imellem Strand og Fjæld.

Øvre imod Vest ser man ogsaa Bygninger; men her er der flere langs selve Stranden. Det er Fiskerboder, og ved *Hjalteyri* har der rejst sig en hel Række med Piers ud for, og her ligger atter en Flaade af Fartøjer, lige fra Barken til Jagten. Her er dybt Vand endnu; man ser det paa Fangsten, som Fiskerne drage op, thi det er Stortorsk, Lange, Rokke, Hlyre og i det hele Dybvandsfiske.

Man ser det ogsaa paa Hvalens Bevægelser. Her er atter et lille Træk for det islandske Fjordlandskab, nemlig Hvalsprøjtet; det er endnu saa jævnlige at se, at det hører med. Hvalen svømmer sindig omkring, og saa i det samme ser man Damp og Vand staa op i det bekjendte Spring. Paa Kysten ligger hist og her Ribben og andre Knokler af disse vældige Dyr. For Tider sker der kun regelret Jagt efter dem fra en enkelt Fjord nordvest efter i Island, hvor Normanden *Hans Larsen* har et Etablissement for Hvalfangst. Islændingen er ikke rigtig glad ved denne Jagt, fordi det er en almindelig Mening, at det er Hvalen, som trykker Silden fra Dybet ind imod Land og derved gjør Sildefangsten mulig; herom er det ikke godt at sige noget for den, som ikke er nøje inde i Forholdene. Om Hvalfredningen har der ogsaa adskillige andre Steder end i Island været Ufred og Strid; ét er dog vist, nemlig at Hvaljagten nu er mere sikker, end den Gang Kapt. *Hammer* drev Hvalfangst og brugte Raketter. Da var Skuddet ikke altid dræbende, og mangen Hval gik tabt. *Hammer* lærte Kunsten af Amerikanerne, men for dem var den ikke en Gang ny; thi *Manby* kjendte den allerede 1821. Jagten er spændende nok.

I den indre Del af Øfjord har man rig Lejlighed til at iagttage de for disse Fjorde ejendommelige Hager eller Ører af Grus og Sand, som hist og her skyde frem og snævre Sejlløbet ind; de findes gjerne i Nærheden af Aærnes Munding, og i saa Fald ligger det nær at skrive dem paa disse Vandløbs Regning. I andre Tilfælde er de vistnok nærmest fremkaldte ved Morænedannelse. En saadan Hage ligger umiddelbart nord for Akreyri, den saakaldte Oddeyri, og her er Fjorden bleven ganske smal.

Handelsbygningerne paa Oddeyri vise sig lyst og hyggeligt. Flag hejses rundt om for at hilse de indsej- lende Gjæster, Baade lægge ud fra Land, Folk paa Land ses at syse med at tørre og sole Fisk, Klynger af Heste staa bundne uden for Boderne, og op over Byens Skraa- ninger strække sig store Kartoffelmarker med deres Ind- hegninger, medens de høje Snefjælde knejse over hele Landskabet. Saaledes ser en islandsk Fjord ud, frisk og indbydende, storslaet i Formen og dog smilende.

Mindre Meddelelser.

„Bjærg“ og „Fjæld“ i Danmark. I Anledning af Navnet „de fyenske Alper“ har *Ed. Erslev* gjort opmærksom paa *) at Ordet „Bjærg“ i danske Stednavne jævnlig anvendes om kun lidt fremragende Punkter. De Exempler, som nævnes, kunne forøges med flere, i hvilke den absolute Højde er langt ringere end i de dog altid 70 Fod høje „Bjærg“ i Klitterne ved Ringkjøbing, saa ringe, at Navnet for den, der ikke fastholder, at Ordet „Bjærg“ kun betegner det relativt fremragende, synes meningsløst. Jeg skal indskrænke mig til at nævne de Navne, i hvilke dette Ord betegner de laveste Bjærg, jeg kjender. De ere: *Rugbjærg Gaard* Vest for Tillitse paa Laaland, hvor Rygningen, til hvilket Navnet svarer, har en absolut Højde over Havet af lidt over 15 Fod og knap hæver sig 10 Fod over den omgivende Egn, *Urnebjerg* samme Steds, lidt over 15 Fod, og *Tjørnebjerg*, en Ø i Sydsiden af Rødby Fjord, med en Højde, der ogsaa er 15 Fod.

Naar Forf. siden i Anledning af Ordet „Fjæld“ udtaler, at ingen vilde falde paa at tale om jyske, sjællandske eller fyenske Fjælde, fordi vi alle vide, at der til et Fjæld hører en fast Grundmasse, er det dog muligt, at Sagen forholder sig anderledes. Der findes nemlig rundt om hos os ikke faa Stednavne, i hvilke det i det mindste er meget sandsynligt, at Ordet „Fjæld“ forekommer; jeg skal saaledes alene nævne Bynavnene *Fjælde* (1358 skrevet Fialle), *Døllefjælde*, *Højfjælde* m. fl. paa Laaland. Sagen er, hvis man tør fremsætte en Gisning, mulig den, at Grundbegrebet for Ordet „Fjæld“ er en flad, aaben, græsdekkt Strækning, hvad enten den ligger højt eller lavt. Oldnordisk har i Overensstemmelse hermed for Ordet „fjall“ ogsaa Betydningen af Overdrev paa Fjælde. Det vilde stemme overens hermed, naar man antog, at Ordet i Norden oprindeligt nærmest er brugt om de højtliggende, oventil i Reglen flade Strækninger paa den skandinaviske Halvø, hvor det vel ogsaa hyppigst anvendes paa større Strækninger, medens de Punkter, der ræge frem over den jævne Flade, have andre særegne, til Dels figurlige Navne, samt at Ordet senere er blevet overført til ogsaa at betegne saadanne Punkter, baade paa den skandinaviske Halvø og anden Steds. Vi vilde da i Ordet „Fjæld“, naar det anvendes paa en højtliggende Strækning, have en Betegnelse for den bestemte Terrasseform, der i engelsk og tysk undertiden betegnes med Udtrykkene „tableland“, „Tafelland“ medens vi i Ordene Aas, Kof eller Kulle, Høj m. fl., der forekomme i vore Stednavne, ville have ligesom bestemte Betegnelser for andre Former. E. M.

Nationalitets-Forholdene i Finland (efter „Statistisk årsbok för Finland“; Helsingfors 1882). Efter Folketællingen den 31te Decbr. 1880 havde Finland 2,60,000 Indbyggere -- altsaa 80,000 flere end Danmark 11 Maaneder lidligere -- og af

disse brugte næsten sex Syvendele det finske Sprog og kun en Syvendel det svenske (1,750,000 og 295,000 ere de nøj- agtigere Tal). End videre opgives 4,000 som russisk- og 1,700 som tysktalende, medens 1000 talte lappisk. Efter en anden Opgivelse var Tallet paa de russiktalende 9,000 i de fire store Byer; men 2,000 af disse vare Kvinder, og den over- vejende Del var altsaa enten gift med svensk- eller finsk- talende Kvinder eller af andre Grunde nødt til at tale et af Landets Sprog. Af Byboerne havde tre Femtedele finsk og to Femtedele svensk Modersmaal (100,000 og 66,000 ere de nøjagtigere Tal); i Helsingfors var dog Forholdet omvendt, i det 24,000 talte svensk og 15,500 finsk, og i Abo vare de fem Niendedele af Indbyggere Finner. Ikkun i et af Länene, nemlig Nylands, den sydlige Kyststrækning, var lidt over Halv- delen af Befolkningen svensktalende; men alene en Fjerdedel heraf falder paa Helsingfors. I Vasa Län, den nordvestlige Kyststrækning, var en Tredjedel, og i Abo Län, den syd- vestlige Kyst med Ålandsøerne, en Sjettedel svensktalende; i det øvrige Land udgøre Svenskerne derimod et rent for- svindende Mindretal, fra $\frac{1}{2}$ til $2\frac{1}{2}$ pCt.

Emil Elberling.

Fra Egnen ved Bagdad. I en nylig udkommen Bog „De sande Arabere og deres Land“ (Les vrais Arabes et leur pays) af *Denis de Rivoyre* gives en hel Del nye og fortrinlige Op- lysninger om de hidtil saa lidt undersøgte Egne i Evfratdalen. Rundt omkring finder man dér bibelske Overleveringer, som f. Ex. ved den lille By Gurné, hvor Sagnet vil gjenfinde Pa- radisets Have og hvor man endnu kan spise af „Kundskabens Træ med godt og ondt“. Landet er øde og golddt, en Følge af det tyrkiske Herredømme; Araberen udtrykker dette i et Ordsprog, der kan gjengives saaledes: „Græsset gror ej der- paa, hvor Tyrken sætter sin Taa“.

A. Irgens Bergh.

Hesten i Kongostaten. Der har været Tvivl om, at Hesten virkelig kunde leve i den nye Kongostat, som man er i Færd med at danne, i det Hestens Fjende, Tsetseflu, mulig skulde leve dér. Efter en Oplysning i „Le mouvement géographique“ (1885, no. 6) har det hele dog ingen Fare; der findes nemlig, saa vidt man da véd, ingen Tsetseflu i Kongostaten; for Tiden har man i alt 5 Heste i Landet, og de trives ypperlig.

O. Irminger.

Kulproduktionen i de nordamerikanske Fristater. Der gives, maaske Kina undtaget, intet Land i Verden med en saa stor Rigdom paa Kul som de nordamerikanske Fristater. Nogle sætte Kulmarkernes Udstrækning til 20,000 □ Mile, men det rimeligste er, at de have en Udstrækning af 10,000 □ Mile, d. v. s. lige saa meget som hele Frankrig eller Tyskland. Disse Kul findes i meget forskellige Dele af Landet, og selv helt vester paa, i Washington-Territoriet f. Ex., har man ypper- lige Kul. 1880 var der i Fristaterne 3300 Gruber med en Produktion af 71 Mill. Tons, imedens der i England i samme

*) Geogr. Tidsskr. 6te Bd. 1882, S. 133.